

de Ribes

**Projecte del nou
ball de cascavells**

JUSTIFICACIÓ

Aquest projecte pretén donar continuïtat al ball de cascavells infantil que participa a les festes majors de ribes en una nova versió per a nois i noies d'entre 14 i 18 anys.

El projecte sorgeix de la il·lusió i les ganes que els membres més grans actuals del ball tenen per continuar amb el ball de cascavells i que degut a la seva edat no poden seguir fent.

Per aquest motiu, i com a cap de colla del grup infantil, he treballat per crear un nou ball que serveixi per donar continuïtat al grup infantil i col·laborar a enriquir les cercaviles adultes de les festes majors. M'agradaria que el nou ball de cascavells serveixi de pont entre els balls infantils i els adults, donant un espai a una franja d'edat que difícilment té opcions de participar de la festa major.

Amb aquesta voluntat, i rodejada d'un gran equip, hem elaborat aquest projecte per tal que ens ajudeu a tirar-lo endavant.

Espero que us agradi i ens doneu el vostre vot als pressupostos participatius 2020.

Moltíssimes gràcies!

Eli Castell

EL BALL DE CASCAVELLS

Algunes informacions generals

El ball de cascavells és una dansa d'origen pagà que ens apareix documentat per primera vegada a Catalunya entre els segles XVI i XVII.

L'ús de cascavells o formes més arcaiques del mateix fetes de vegetals o animals en la vida social humana ve d'antic. Vinculat amb rituals litúrgics, creences místiques, supersticions o cerimonials religiosos... en trobem referències per tot el món. Ja des del Neolític, passant per l'antic Egipte, la Grècia antiga, l'Amèrica pre-colombina, i en molts altres llocs, s'han trobat restes d'aquests elements.

Els autors que han estudiat el ball coincideixen en atribuir-li una funció màgica o de prevenció contra els mals esperits. Per això és considerada també una dansa deambulària, de pas per tota la població o espai sagrat. Joan Amades al Costumari Català diu referint-se a això:

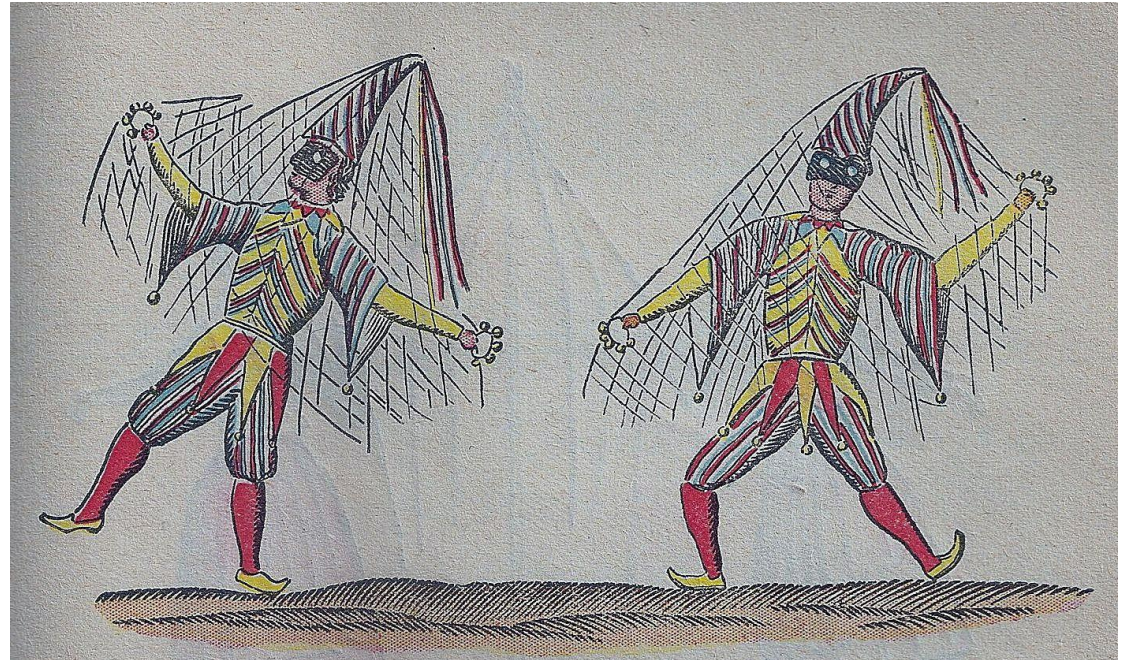
[...] *"per tal de prevenir-se en tot moment contra la mala voluntat d'aquests genis (esperits i éssers malèvols)... en moltes societats primitives es lliuraven a danses de tipus*

deambulatori que recorrien tot l'àmbit de la tribu, semblantment com la fadrinalla de molts pobles de muntanya ballava el BonJorn o els Cascavells."

Seguint aquest sentit màgic, també se li ha donat un sentit primitiu de dansa guerrera, com un ritual abans d'una gesta bèl·lica o potser després de la victòria. Manuel Cubeles en diu:

"Por su forma y melodía de resabios nórdicos, nos sugiere la última transformación de un arcaico baile guerrero. Movimientos bruscos, estructurados en ángulos violentos. Obsesión rítmica. Brazos que se levantan impetuosamente hacia el cielo con expresión de fuerza, ardor y dureza. ¿Fue el ball de cascavells un rito mágico para impetrar de los dioses la victoria, bajo la vigilante guarda de las armas y del fuego?"

També ha estat considerat com un ball d'iniciació, un passatge d'una realitat a una altra mitjançant la dansa.

Ball de primos de Reus segons el dibuix que en va fer el Sr Albinyana a mitjans del segle XIX.

A Catalunya en tenim les primeres referències cap el segle XVI, concretament a Reus, on es troba documentat un ball de cascavells, que es creu és el precedent de l'actual ball de primos (que té la 1a referència com a tal al segle XVIII).

Un altre document que parla del ball de cascavells és el que hi ha al *Pleg Vegueria* de l'Arxiu de la Seu de Manresa, del 18 d'abril de 1594. Es tracta d'una denúncia feta per haver anat alguns particulars abans d'hora a fer caramelles (o "demanar caramelles" com s'expressa al document i on s'explica que dos dels joves "bellaven los cascabells").

Amb el pas dels segles la presència d'aquest ball ha anat desapareixen de l'àmbit festiu català fins al punt que sols es conservava en algunes poblacions del Bages (vinculat sempre amb la festa de les caramelles) a inicis dels 80 del segle XX.

Actualment però, tot això ha canviat i trobem al país 23 colles actives segons recull l'Inventari de Danses Vives de Catalunya. La versió més estesa i coneguda d'aquest ball és la que està directament relacionada amb les caramelles i que trobem en bona part a les comarques del Bages, Solsonès i Berguedà. En aquesta zona el ball es balla en rotllana i forma part del ritual festiu de les caramelles.

A les comarques del sud, Alt Camp i Tarragonès, trobem dos balls de cascavells formant part dels seguicis festius a les poblacions de Reus i Tarragona. Les coreografies d'aquests grups difereixen molt de la zona del Bages i estan estructurades per participar a les cercaviles còmodament.

Al Penedès passa una cosa ben curiosa: si bé no hi ha cap tipus de referència històrica del ball, a la dècada dels 80 és incorporat en algunes festes seguint el model caramellaire però situat dins de les cercaviles i processons de les festes majors penedesenques. La coreografia sovint és una còpia del ball d'una altre població (tot i que s'hi poden haver afegit algunes variacions) i infantilitzat gràcies a la seva senzillesa. Aquest darrer cas seria el cas de Sant Pere de Ribes, on el ball s'entén com un element iniciador de nens i nenes a la festa.

Però el ball de cascavells no només ha gaudit d'aquestes tres modalitats existents al país actualment, tenim referències de la presència d'aquest ball en altres contextos socials i festius: pel Rosselló, per exemple, en temps de carnaval, ballaven *la cascavellada*, que era una dansa on un nombre indefinit de parelles hi podia prendre part. Es posaven en dos rengles i, mentre sonava la música, s'anaven apropant i canviaven de posició. La tonada tenia lletra i segons els darrers versos - "que facin catrinc-catrinc" - sembla que es refereix als cascavells que duïen a les cames.

Cascavells de la Índia

Amb el mateix nom de *cascavellada* hi havia una altra dansa pròpia dels pobles dels Pirineu. Era ballada per la festa major i per carnestoltes per fadrins sols que duïen grossos cascavells a les cames i, formats en dues rengleres, anaven corrent i saltant, voltant per tots els carrers del poble per anunciar la diada.

També el trobem identificat com un *gest de comiat*: acabada la festa major, els fadrins organitzaven el ball i sortien als afores del poble per acomiadar els forasters tot ballant-lo i els acompanyaven un tros com un gest de galanteria. S'havia fet a la Vall de Boí i, concretament, Joan Amades ho situa com un costum del poble de Durro.

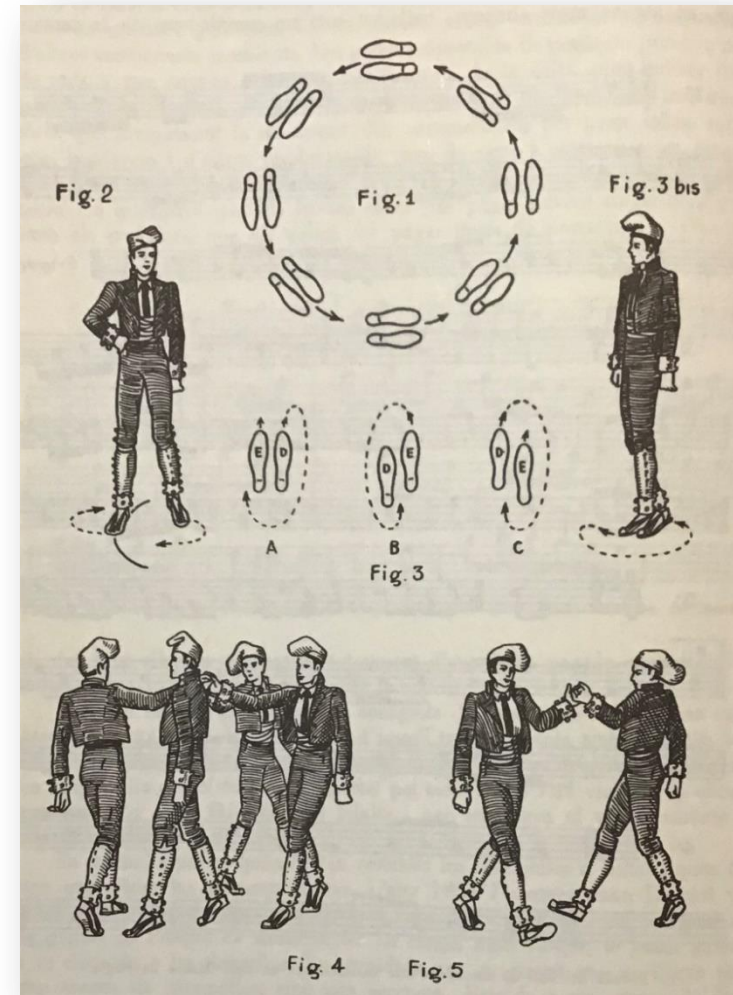
Ball dels cossis de Tarragona

CONCEPCIÓ COREOGRÀFICA DEL NOU BALL

Com acabem de veure, de balls de cascavells n'hi ha de diversos tipus i formes, tots ells formant part de diferents rituals festius i per tant amb unes característiques que la pròpia festa i el seu ús en aquesta, els ha acabat donant la forma que coneixem actualment.

En el cas d'aquesta nova proposta creiem que el ball ha de defugir del model de les caramelles i seguir més el model del Camp de Tarragona (que és també el nostre model festiu) per tal que sigui un ball integrat i pensat per desenvolupar-se fàcilment a les cercaviles ribetanes. Amb això volem dir que el nou ball ha d'estar pensat per executar-se avançant, facilitant així el bon desenvolupament de la cercavila, i sense renunciar a balls de lluïment, procurarem que aquests puguin ser ambivalents. La creació d'unes noves coreografies permetrà que això pugui ser així. D'altra banda, i per ser respectuosos amb la història d'aquest ball a Ribes es conservarà la versió del ball de cascavells de Cardona que s'ha portat ballant tots aquest anys.

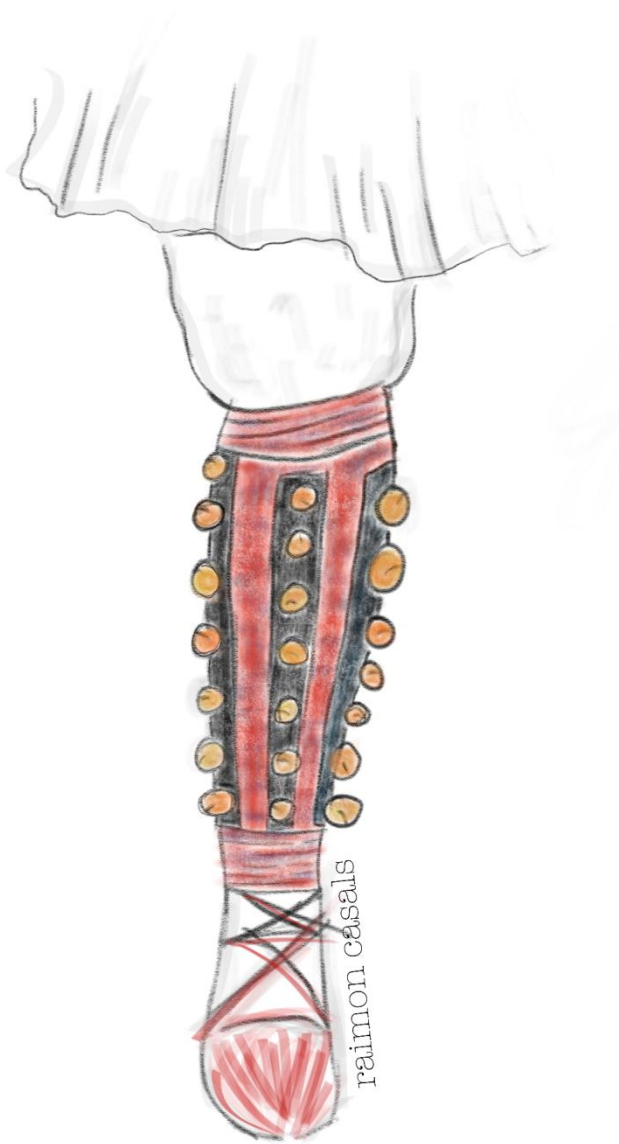

Ball de cascavells dels caramellaires de Sant Mateu de Bages

PROPOSTA DE VESTUARI

La línia general que s'ha buscat a l'hora de plantejar el vestuari ha estat la de seguir els patrons tradicionals que d'aquest ball s'han conservat a la península. Un treball amb els teixits, els estampats i elements comuns ajudaran a aquest objectiu.

La base del vestuari seran uns pantalons i camisa blancs.

Els **camals amb cascavells** són un element a destacar del vestuari ja que és el que dóna nom al grup. Per tan s'ha pretès clarament que aquests siguin ben vistosos i tinguin un aire d'antic. Amb un teixit base de domàs es guarnirà la peça amb passamaneria i uns cascavells daurats situats sobre un fons negre.

Per tal de potenciar el concepte musical del ball, i tal com es feia en antics balls com aquest, els cascavells que hi haurà als camals no seran iguals: els de la cama esquerra seran més grans que els de la dreta, aportant un so més greu, i els de la dreta, al ser més petits, aportaran un so més agut. Aquesta diferenciació permetrà que en el transcurs de les coreografies la sonoritat del ball vagi variant.

El **faldellí**, de color blanc, serà com una petita faldilla que s'anirà movent segons l'aire que tingui la coreografia. Aquest element aportarà vistositat al ball.

El **mocador de pit** és un mocador mitjà amb serrells i estampat de diverses tonalitats que penjarà sobre l'espatlla dreta i anirà nusat al cantó esquerre.

Als braços portaran uns **braçalets** de cuir adornats amb cascavells. Els braçalets aniran lligats amb unes cintes que penjaran pels braços dels balladors.

Les **espardenyas** portaran un envetat especial amb consonància amb els colors del ball.

MÚSIQUES I FORMACIÓ MUSICAL

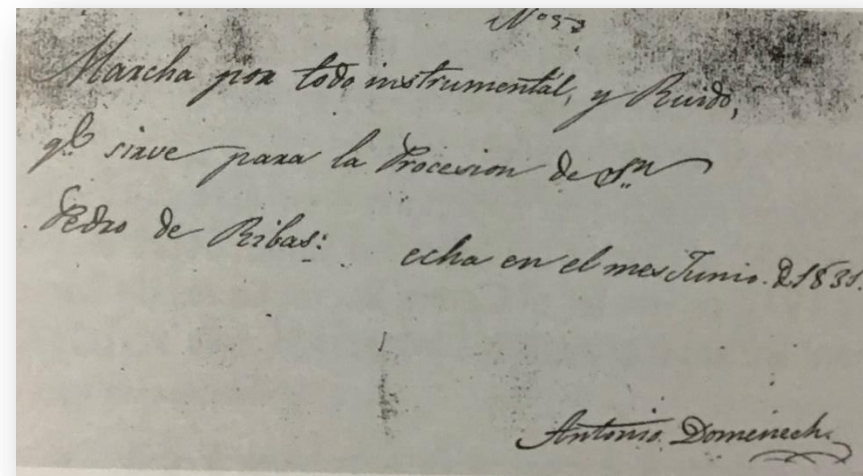
Un nou ball implica noves músiques. En el moment de plantejar aquest projecte i abans d'encarregar músiques de nova creació, vam creure adient investigar sobre l'existència d'antigues músiques relacionades amb Ribes que ens poguessin servir. Així fou com vam trobar un parell de partitures pròpies del poble de Ribes i que en l'actualitat no es fan servir i que ens hem proposat recuperar:

“Marxa dels cascavells de Ribes” de Francesc Marimón

Francesc Marimón, acordionista, va acompanyar durant molts anys el ball de cascavells de Ribes. Va compondre aquest marxa perquè a l'acabar de ballar el ball de cascavells de Cardona els nens i nenes sortissin de l'espai on havien ballat tot saltant. Fa molts anys que no s'utilitza i creiem d'obligació tornar-la a fer sonar i dotar-la d'una coreografia pròpia.

♩ = 126

Marxa dels cascavells de Ribes de Francesc Marimón

"*Marxa per Sant Pere*" d'Antoni Domènech

Antoni Domènech era Mestre de la Capella de Música de Santa Maria de la Geltrú, i va compondre aquesta marxa per acompanyar les autoritats el 1831. Davant el fet de ser una peça composta per la festa de Ribes i de que en l'actualitat no s'usa també hem cregut oportú recuperar-la i enriquir així el corpus sonor de la festa.

Aquestes dues partitures que es recuperaran, tenen un marcat caràcter festiu, i un tempo ben viu, aportant al concepte coreogràfic un gran sentit del ritme que permetrà jugar amb la sonoritat dels cascavells dels balladors.

Respecte a la **formació musical**, fins a dia d'avui, el ball infantil de cascavells ha anat acompanyat per acordió i flabiol. Som del parer que la formació actual seria insuficient per a les cercaviles adultes degut al poc volum que tenen aquests instruments davant el soroll que genera la pròpia festa i per tan proposem ampliar la formació amb un parell d'instrument de vent. Aquest fet donarà més volum a la formació existent i a la vegada contribuïm a enriquir la sonoritat de la pròpia festa, amb una formació nova fins ara, i una nova sonoritat que serà característica d'aquest nou ball de cascavells. Es proposa que la formació que acompanyi el ball sigui la següent: flabiol i tamborí, trikitixa (acordió basc), violí i clarinet.

PRESSUPOST

Incloem a continuació les despeses necessàries per poder executar aquest projecte:

Assessorament, recerca, realització de noves coreografies i assaig	800€
Arranjament musical de les partitures	700€
Confecció del vestuari	2500€
Camals de cascavells	820€
Faldellins	630€
Faixes	120€
Mocadors amb serrells	290€
Braçalets	230€
Brodats camisa	170€
Espardenyes	240€
TOTAL	4000€

“que facin catrinc-catrinc”

Aquest projecte ha estat realitzat per

Eli Castell
Rafael Llin
Raimon Casals

